

Dyslexieprotocol

September 2023

Inhoud

Inleiding.....	3
Dyslexie.....	3
Een definitie van dyslexie	3
Criteria voor dyslexie	3
De schoolvisie omtrent dyslexie	4
Dyslexieverklaring en dyslexiepas	5
Screening.....	5
Begeleiding	6
Begeleiding binnen de reguliere les.....	6
Compenserende maatregelen	6
Remediëren.....	7
Bijlagen	9
Bijlage 1: Checklist Dyslexieverklaring voor scholen en instellingen	9
Bijlage 2: Dyslexiepas.....	11
Bijlage 3: Aangepaste normering van spelling.....	12
Bijlage 4: Een toets maken met behulp van het programma Alinea.....	14
Bijlage 5: Protocol voor het gebruik van de eigen laptop in de klas.....	15
Bijlage 6: Protocol m.b.t. dyslexie en ontheffing vreemde talen.....	17
Bijlage 7: Hulpmiddelen die nuttig kunnen zijn bij dyslexie	20

Inleiding

In dit protocol wordt weergegeven hoe het Carolus Borromeus College de zorg rondom dyslexie heeft vormgegeven. De schoolvisie omtrent dyslexie wordt beschreven, de stappen die worden gezet bij vermoedens van dyslexie en de begeleidingsmogelijkheden. Het protocol is afgeleid van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs – Masterplan Dyslexie.

Dyslexie

Een definitie van dyslexie

Er bestaan talloze definities van dyslexie. Er zijn definities waarin verklaringen en criteria zijn opgenomen en er zijn definities die puur beschrijvend zijn. Dit protocol van het Carolus Borromeus College kiest voor een beschrijvende definitie, zoals die door de Stichting Dyslexie Nederland gehanteerd wordt:

***Dyslexie** is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. (Stichting Dyslexie Nederland, 2008, p. 11.)*

Belangrijk voor het voortgezet onderwijs is de zinsnede dat dyslexie zich niet alleen kan manifesteren bij het aanleren van lezen en spellen op woordniveau, maar ook bij het toepassen op latere leeftijd. Hoewel bij ernstige vormen van dyslexie de stoornis vrijwel altijd eerder is onderkend, zijn er in het voortgezet onderwijs leerlingen bij wie dyslexie zich pas manifesteert als ze veel talen moeten leren en teksten moeten verwerken. Zij bereiken dan pas de grenzen van hun compensatiemogelijkheden.

Criteria voor dyslexie

De algemene criteria voor dyslexie:

criterium van achterstand:

Het vaardigheidsniveau van lezen op woord- en/of spellingniveau ligt significant onder hetgeen van het individu, gegeven diens leeftijd en omstandigheden, gevraagd wordt.

criterium van didactische resistentie:

Het probleem in het aanleren en toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau blijft bestaan, ook wanneer voorzien wordt in adequate remediërende instructie en oefening.

De dyslexiecriteria aangescherpt voor het voortgezet onderwijs:

criterium van achterstand

Criterium van achterstand (Voortgezet Onderwijs)

De beheersing van het lees- en/of spellingniveau (accuratesse en/of vlotheid) ligt significant onder het niveau dat vereist is in de (onderwijs)situatie waarin de leerling de lees- en spellingvaardigheid functioneel moet toepassen.

Belangrijk hierbij is het begrip van een relevante vergelijkingsgroep. Bij leerlingen in het voortgezet onderwijs moet de bepaling van de achterstand gebaseerd worden op een vergelijking met de prestaties van leeftijdsgenoten die een soortgelijk schoolniveau volgen en in soortgelijke omstandigheden verkeren. Dit houdt in dat de prestaties van de leerling afgezet worden tegen het beroep dat er gedaan wordt op automatisering van de lees- en

spellingvaardigheid. Hierbij geldt dat hoe hoger het opleidingsniveau is, hoe belangrijker het is dat de technische lees- en spellingvaardigheden volledig geautomatiseerd zijn.

Criterium van didactische resistentie

Criterium van didactische resistentie (Voortgezet Onderwijs)

Ondanks adequate remediërende instructie en begeleiding in het verleden (primair onderwijs) of gedurende een periode in het voortgezet onderwijs, blijven de problemen in het aanleren en toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau bestaan.

De schoolvisie omtrent dyslexie

Het Carolus Borromeus College streeft ernaar dat dyslectische leerlingen die opleiding kunnen volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn. De leerling met dyslexie weet om te gaan met zijn dyslexie en kan zijn functionele lees- en schrijfvaardigheid blijven ontwikkelen, zo nodig met hulpmiddelen.

De volgende uitgangspunten vormen de basis van dit dyslexieprotocol met betrekking tot de ondersteuning en begeleiding van dyslectische leerlingen:

- De begeleiding sluit aan bij de doelstellingen en behoeften van *de leerling zelf*, binnen de mogelijkheden van de school.
- Er wordt zo veel mogelijk ondersteund binnen de reguliere vaklessen en toetsmomenten. Hierbij kan gedacht worden aan specifieke maatregelen ter compensatie van de problemen, zoals extra tijd, extra instructie, aangepaste spellingbeoordeling, gebruik van tekst-naar-spraaksoftware.
- Er is een goede afstemming tussen docenten, zorgspecialisten en directie en tussen leerling, ouders en school.
- Dyslectische leerlingen kunnen gedurende de hele schoolloopbaan ondersteuning krijgen die nodig is.

- Begeleiding is erop gericht om zo veel mogelijk resultaat te behalen bij een voor de leerling zo min mogelijk *extra* inspanning. Bijv. niet nog eens extra begeleiding voor spelling als dit in het verleden niet het gewenste resultaat heeft gehad. Er wordt dan ingezet op compenseren.

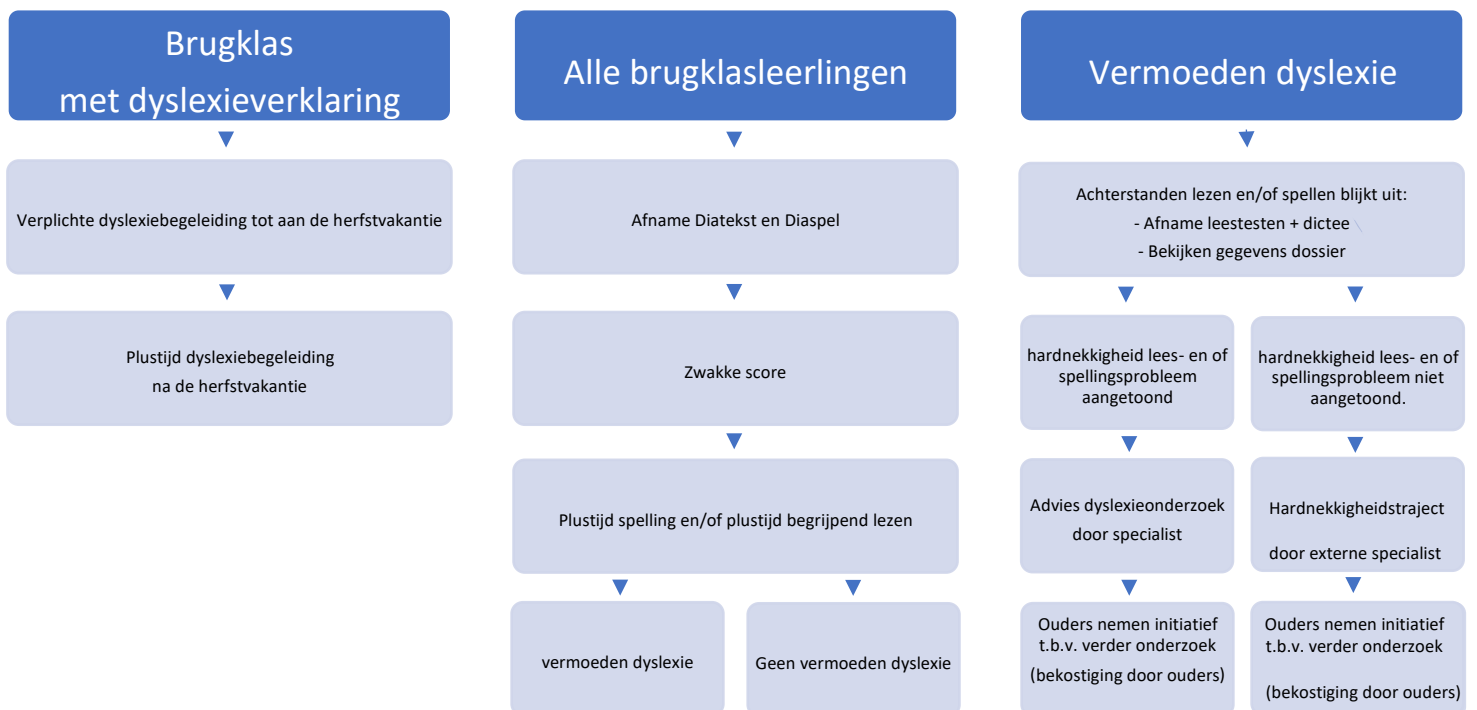
Dyslexieverklaring en dyslexiepas

De dyslexieverklaring is een korte verklaring die een geregistreerd deskundige GZ-psycholoog of orthopedagoog toevoegt aan het rapport. Er staat in dat uit psychodiagnostisch onderzoek is gebleken dat bij de leerling dyslexie is vastgesteld. Ook geeft de verklaring expliciet aan welke verklaringen er in het onderzoek gevonden zijn en welke belemmeringen de leerling ondervindt bij het volgen van onderwijs of bij het functioneren in de samenleving. Ten slotte geeft de dyslexieverklaring zo concreet mogelijk aan welke maatregelen, faciliteiten, materialen, begeleidings- en behandelvormen voor de dyslectische leerling noodzakelijk zijn. De verklaring is altijd gebaseerd op een uitgebreid rapport van een GZ-psycholoog. (Zie bijlage 1 voor de eisen die aan een dyslexieverklaring worden gesteld).

Op basis van de verklaring wordt de dyslexiepas gemaakt. (Zie bijlage 2 voor de dyslexiepas van het Carolus Borromeus College.)

Een Belgische dyslexieverklaring is geldig mits deze is ondertekend door een academische geschoolde onderzoeker in het land van herkomst en er een verklaring in staat waarmee de nauwkeurigheid en/of vloeiendheid op woordniveau wordt aangeduid.

Screening

Begeleiding

Begeleiding binnen de reguliere les

Een dyslectische leerling heeft meer tijd nodig dan normaal om nieuwe informatie op te nemen. Het probleem is steeds dat de dyslectische leerling:

- tijd tekort komt bij het lezen van teksten, het ontvangen van instructies, het overschrijven van aantekeningen, het maken van examens etc.;
- moeilijk uit het hoofd leert;
- vaak informatie verwart, wanneer deze zonder samenhang wordt aangeboden.

Dit alles veroorzaakt traagheid. Dyslectische leerlingen ontbreekt het niet aan inzicht. Als zij het eenmaal geleerd hebben, zijn zij wel in staat de kennis goed toe te passen.

Wat vraagt de begeleiding in de klas?

Erkenning van dyslexie als specifieke leerstoornis is een voorwaarde voor een succesvolle begeleiding van de dyslectische leerling. Als een leerling keer op keer duidelijk moet maken dat hij iets minder goed of minder snel kan vanwege dyslexie, is dat zeer frustrerend en ontmoedigend.

Voor docenten betekent dit:

- dat ze de problemen van de dyslectische leerling erkennen en er begrip voor tonen;
- dat ze weten en zich ervan bewust zijn welke leerlingen dyslectisch zijn;
- dat ze in staat zijn in te schatten welke problemen dyslectische leerlingen kunnen tegenkomen bij het volgen en bestuderen van de leerstof;
- dat ze daadwerkelijk de benodigde faciliteiten voor de dyslectische leerling realiseren, zoals vermeld op de dyslexiepas en meegedeeld/beschreven bij de informatie over de leerling;
- dat ze de leerlingen tips en methoden aanreiken om de leerstof beter te verwerken (hoe kun je het beste woordjes leren, tips voor de klank-tekenkoppeling, hoe maak je aantekeningen, hoe kun je een tekst samenvatten etc.).

Compenserende maatregelen

Standaardfaciliteiten

- Extra tijd
- Bij toetsen en schriftelijke overhoringen krijgen leerlingen extra tijd of een aangepaste toets.
- Lettertype: Toetsen worden aangeleverd in ten minste lettertype Arial 12 en een overzichtelijke lay-out.
- Toetsen moderne vreemde talen: Aangepaste beoordeling van de spelling: zie bijlage 3.

Mogelijke faciliteiten

In overleg met het zorgteam of de remedial teacher van school kan gekeken worden of en in hoeverre leerlingen baat hebben bij extra voorzieningen, zoals:

- auditieve ondersteuning (bijvoorbeeld gesproken of digitale boeken);
- mondeling overhoren, tevens in overleg met vakdocent (zie bijlage 3);
- dyslexiesoftware (bijvoorbeeld toetsen maken met Alinea, zie bijlage 4);
- een eigen laptop in de klas (zie bijlage 5).

Faciliteiten bij het eindexamen

Bij het eindexamen, indien in de voorgaande jaren ook gebruikt, mag de dyslectische leerling gebruik maken van:

- auditieve ondersteuning door middel van een Daisy-CD of door middel van dyslexiesoftware;
- een laptop met spellingscontrole.

Remediëren

Bij remediëren (RT) wordt gerichte hulp gegeven aan leerlingen. Ze leren hoe zij effectief kunnen leren en hoe ze hun leerprobleem kunnen aanpakken door rekening te houden met hun beperking, gebruik te maken van hun sterke kanten en gebruik te maken van compenserende maatregelen. De doelstelling is dat ze uiteindelijk zo min mogelijk gehinderd worden door hun leerproblemen. De stof wordt op een andere manier aangeboden, één die past bij de leerling.

De hulp is toegespitst op het probleem van de leerling en is dus maatwerk. De aard van de hulp wordt dan ook in overleg met de leerling bepaald op grond van een gesprek, mogelijke toetsen, testen en/of observaties, gesprekken met de docenten en de ouders.

Organisatievorm

De hulp kan individueel worden aangeboden of in een groepje als meerdere leerlingen dezelfde hulp nodig hebben. Een RT-traject is ongeveer 6 tot 8 bijeenkomsten. Permanente RT kan school niet bieden.

Wanneer

De hulp wordt zoveel mogelijk gegeven tijdens de reguliere lessen of tijdens de plustijden.

Tijdens de reguliere lessen

Er wordt gewerkt via een roulatiesysteem, zodat alle lessen evenredig belast worden met remediale begeleiding. De leerling mist op deze manier niet steeds dezelfde les.

Frequentie

Wekelijks voor een periode van ongeveer 6 tot 8 weken. Daarna wordt bekeken of de begeleiding moet worden gecontinueerd of stopgezet.

Afspraken voor de leerling bij begeleiding tijdens de reguliere lessen

- Bij een proefwerk of overhoring vervalt de RT-begeleiding; de leerling laat de RT'er op voorhand even weten dat hij een proefwerk of overhoring heeft.
- Leerlingen dienen te allen tijde hun afwezigheid door te geven.
- Als leerlingen eerder uit zijn of een les niet kunnen missen, melden ze dat bij de RT'er en die laatste bepaalt of de begeleiding verzet kan worden.
- Leerlingen nemen de boeken mee van de vakken waarmee ze geholpen willen worden.

Tijdens de plustijden

Brugklasleerlingen:

Dyslexiebegeleiding tot aan de herfstvakantie:

- 3 à 4 bijeenkomsten in een groepje
- Voor alle leerlingen in de brugklas met dyslexie
- Doel: informeren over dyslexiebegeleiding op school en tips krijgen voor het leren

Dyslexiebegeleiding na de herfstvakantie:

- Plustijd RT: Op aanvraag voor brugklasleerlingen met dyslexie. Het kan zijn dat de leerling dit zelf aanvraagt, zijn, haar ouder(s), verzorger(s) of de mentor.
- Doel: oefenen met effectieve leerstrategieën bij de RT'er.

Hogere leerjaren:

Dyslexiebegeleiding gedurende het hele schooljaar:

- Plustijd door RT'er.
- Op aanvraag voor leerlingen met dyslexie vanaf het 2de leerjaar. Het kan zijn dat de leerling dit zelf aanvraagt, zijn, haar ouder(s), verzorger(s) of de mentor.
- Doel: oefenen met effectieve leerstrategieën bij de RT'er.

Afspraken voor de leerling bij begeleiding tijdens de plustijden:

- Leerlingen dienen te allen tijde hun afwezigheid door te geven, de RT'er noteert ongeoorloofde afwezigheid in Magister en informeert de mentor, coach.
- Als leerlingen eerder uit zijn, melden ze dat bij de RT'er en die laatste bepaalt of de begeleiding verzet kan worden.
- Leerlingen nemen de boeken mee van de vakken waarmee ze geholpen willen worden.

Communicatie

Ouder(s), verzorger(s) en mentor, coach worden op de hoogte gehouden van de begeleidingen via de mail.

Aanmeldingen voor RT

Voor meldingen van RT **tijdens de reguliere lessen** geldt de afspraak dat dit schriftelijk (door middel van mail) via de mentor, coach en ondersteuningscoördinator verloopt.

Aanmelding voor plustijd RT kan rechtstreeks via de RT'er.

Bijlagen

Bijlage 1: Checklist Dyslexieverklaring voor scholen en instellingen

Vraag	Check
Inhoud psychodiagnostisch rapport bij de dyslexieverklaring	
<p>Is er een psychodiagnostisch onderzoeksrapport bijgevoegd waarin minimaal de volgende onderdelen op navolgbare wijze aan bod komen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderkende diagnose (classificatie) • Verklarende diagnose (grondslag) • Indicerende diagnose (aanpak, samenhang met eventuele andere stoornissen, belemmeringen) 	
Staat er een datum op de verklaring? 1	
Blijkt uit de rapportage dat andere oorzaken van de lees- en spellingsproblemen zijn uitgesloten?	
Wordt duidelijk aangegeven welke specifieke belemmeringen op het gebied van lezen en/of spelling de student/leerling ondervindt?	
Wordt duidelijk aangegeven welke behandeling en materiele voorzieningen deze leerling/student nodig heeft?	
Wordt duidelijk aangegeven welke begeleiding deze leerling/student nodig heeft?	
Wordt duidelijk aangegeven welke compensaties/dispensaties deze student/leerling nodig heeft?	
Kwaliteit van de professional	
<p>Is de verklaring ondertekend door een geregistreerde deskundige psycholoog of orthopedagoog? 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • GZ-psycholoog (BIG) • Kinder- en Jeugdpsycholoog (NIP) • Kinder- en Jeugdpsycholoog (SKJ) • Orthopedagoog generalist (NVO) • Postmaster orthopedagoog (SKJ) • Deelnemers NKD/NRD 	
Vorm van de dyslexieverklaring	
Is de geldigheidsduur aangegeven? 3	

1. Een gedateerde verklaring biedt de mogelijkheid om te checken of de in de verklaring opgenomen behandeling, begeleiding en compensaties/dispensaties nog van toepassing zijn en/of actualisatie aan de orde is.
2. De volgende register zijn openbaar:
  - <https://www.bigregister.nl/>
  - <https://www.psynip.nl/contact-en-service/vind-een-psycholoog.html>
  - <https://skjeugd.nl/register-zoeken>
  - <https://www.nvo.nl/zoek-een-pedagoog/zoeken-in-registers.aspx>
  - <https://skjeugd.nl/register-zoeken>

Om te checken of een deskundige is aangesloten bij één van de kwaliteitsinstituten dyslexie kunt u de website www.nrd-kd.nl raadplegen. Op de website van de NVO <https://www.nvo.nl/zoek-een-pedagoog/zoek-een-dyslexiedeskundige.aspx> kunt u opzoeken of een daar geregistreerde orthopedagoog heeft aangegeven deskundig te zijn op het terrein van dyslexie.

3. Een diagnose is in beginsel onbeperkt geldig. De in de verklaring opgenomen behandeling, materiele voorzieningen, begeleiding, compensaties en dispensaties zijn dat niet. Een leerling heeft in het voortgezet onderwijs bijvoorbeeld baat bij heel andere faciliteiten dan op de basisschool.

(Bron: Ministerie van OCW – brief met referentie 1011478 – betreft dyslexieverklaringen 12-7-2016)

Bijlage 2: Dyslexiepas

Dyslexiepas

Vanwege een aangetoonde dyslexie geeft de schoolleiding van het Carolus Borromeus College

..... (naam leerling)

het recht op het verkrijgen van onderstaande faciliteiten.

Bij alle vakken:

- extra tijd bij schriftelijke overhoringen en proefwerken (of vermindering van het aantal opdrachten)
- lettergrootte bij toetsen minimaal Arial 12pt
- (extra) mondelinge overhoringen, indien mogelijk
- geen onverwachte leesbeurten in de les
- werkstukken, (boek)verslagen mogen op de computer gemaakt worden
- mag op opgavenblad van toetsen schrijven, indien mogelijk

Bij de talen:

- aangepaste normering m.b.t. spelling

Overig:

- mag gebruik maken van Alinea bij toetsen (en in de les, na overleg)
- mag gebruik maken van de app LEX (gesproken boek) in de les, na overleg met de docent
- maakt gebruik van digitale boeken

Verantwoordelijkheid leerling: Wat doe ik?

- leg deze pas altijd op mijn tafel;
- vraag, indien nodig, om hulp;
- neem zelf contact op met de talendocent voor een mondelinge overhoring;
- neem zelf het initiatief om te vragen naar een kopie van aantekeningen (b.v. op papier, foto, digibord);
- maak gebruik van een overhoorprogramma, bijv. wrts of andere effectieve leerstrategie;
- maak gebruik van oefenmogelijkheden en leermaterialen die aansluiten bij de lesstof;
- leer de leerstof gespreid, dagelijks 20 minuten;
- zet me in bij de lessen, ook bij de vakken die ik erg moeilijk vind.

Handtekening leerling: .....

Bijlage 3: Aangepaste normering van spelling

Nederlands, Klassieke talen en de Moderne vreemde talen

Algemeen

Er zijn geen typisch dyslectische fouten. Leerlingen met dyslexie maken meer fouten dan andere leerlingen en steeds weer andere fouten. Juist heel simpele dingen in veel voorkomende (korte) woorden. Ook zijn er 'woordruïnes', waarbij niet meer te zien is welk woord wordt bedoeld.

Wellicht ten overvloede: bij het Centraal Examen gelden de correctievoorschriften zoals door de overheid voorgeschreven (en waarbij geen aparte normen voor dyslectische leerlingen bestaan).

Afspraken

Leerlingen met een dyslexieverklaring komen in aanmerking voor een aangepaste normering van spelling bij de talen.

Voor **Nederlands** geldt:

Wanneer de spelling niet tot de opgegeven stof behoort en wanneer er geen gebruik gemaakt kan worden van een spellingscorrector of feedback van meelezers, dan bepaalt de spelling maximaal 10% van het cijfer.

Voor de **moderne vreemde talen/klassieke talen** geldt:

Beoordeling **spelling**

- niet fout: letter te veel/weinig, omdraaiing, geen invloed op correcte uitspraak (fonetisch), herhaling van spelfouten.
- Niet fout: fonetisch geschreven woord
- fout: woord is onherkenbaar geworden, woord heeft een andere betekenis

Bij toetsen idioom (MVT) mogen leerlingen een mondeling aanvragen.

Beoordeling **grammatica**

- fout: grammatica invulopdrachten waarbij een woord wordt teruggevraagd dat uitdrukkelijk bij te leren stof hoort
- fout: verkeerd voorzetsel, verkeerde vervoeging van een werkwoord, verkeerd toepassen van de naamvallen, hoofdlettergebruik, meervoud

Aangepaste normering:

- In de leerjaren 3M, 4M, 4H, 5H, 5V, 6V wordt bij de eindexamenwerken (PTA), zoals ook volgens de eindexamenvoorschriften, geen rekening gehouden met dyslexie. Leerlingen blijven wel recht houden op de faciliteiten zoals geboden bij een eindexamen.
- Voor Nederlands geldt dat in de vooreindexamenklas de norm blijft dat voor spellingsfouten maximaal 10% aftrek plaatsvindt, mits spelling niet tot de opgegeven stof behoort.

Boekenlijst

In overleg met de docent wordt de te lezen boekenlijst samengesteld. Het aantal te lezen boeken kan afwijken van de voorschriften, al moeten hier wel de wettelijke minimumnormen in acht worden genomen. Luisterboeken of gesproken boeken worden in overleg geaccepteerd. Bij luisterboeken of gesproken boeken wordt er in principe van uitgegaan dat leerlingen synchroon luisteren en lezen.

Bijlage 4: Een toets maken met behulp van het programma Alinea

Om tijdens het eindexamen gebruik te kunnen maken van het programma Alinea, dient de leerling minimaal één schooljaar gewerkt te hebben met Alinea.

Vooraf

- Vertel je docent bij het opgeven van de toets dat jij Alinea mag gebruiken.
- Vergeet niet je oortjes mee te nemen als je de toets gaat maken.
- Zorg dat je je schoolpasje bij je hebt.

Voordat je naar de les gaat

- Haal de laptop op bij de onderwijsondersteuners van het studieplein havo/vwo. Je moet hiervoor je schoolpasje inleveren.
Er wordt genoteerd dat jij de laptop hebt meegekregen.
  - Is er niemand bij het studieplein aanwezig?
  - Meld je bij de onderwijsondersteuner van het studieplein van mavo-plus.
- Natuurlijk moet je voorzichtig omgaan met de laptop en misbruik met de laptop is niet toegestaan. De consequentie kan zijn, dat je (tijdelijk) geen toetsen meer mag maken met ondersteuning van Alinea.

Starten met de toets

- De docent geeft je een USB-stick. Hierop staat de toets.
- Je krijgt ook een papieren versie van de toets.
- Stop de stekker in het stopcontact.
- Sluit eerst de koptelefoon aan op de laptop.
- Zet de laptop aan en log in met 'c-toets' en 'W8woord!'
- (Dus niet met je eigen inloggegevens inloggen!)
- Open het programma Alinea en typ je gebruikersnaam en wachtwoord in: 'CBC+leerlingnr.'
- Stop de USB-stick in de laptop en open de toets.
- Schrijf je antwoorden op proefwerkpapier.

Aan het eind van de toets

- Sluit het programma Alinea.
- Klik op de groene pijl, rechtsonder op de taakbalk, met 'Hardware veilig verwijderen'. Wacht totdat je de USB-stick veilig mag verwijderen.
- Haal de USB-stick uit de laptop.
- Lever je toets, antwoordenblad en de USB-stick in bij je docent.

Na de toets

- Breng de laptop terug naar de onderwijsondersteuner van het studieplein havo/vwo. Er wordt genoteerd dat je laptop hebt teruggebracht.

Bijlage 5: Protocol voor het gebruik van de eigen laptop in de klas

Gebruik van een eigen laptop is voor alle leerlingen toegestaan. Indien er een verklaring/ rapport van een specialist wordt ingeleverd waaruit blijkt dat het werken met de laptop noodzakelijk wordt geacht in verband met een stoornis, zoals dyslexie of een stoornis in de motoriek van de betreffende leerling, kan de leerling gebruik maken van de optie “gebruik van computer als schrijfgerei”. In dat geval mag de leerling tijdens de lessen werken op de laptop en kan de leerling toetsen maken op een toets-laptop. Het kan ook zijn dat de school adviseert een laptop te gebruiken.

Procedure voor aanvraag “computer als schrijfgerei”:

- De ouder(s), verzorger(s) dienen voor zoon of dochter een verzoek in bij de betreffende mentor, coach voor gebruik van een laptop in de klas.
- De mentor, coach zet deze vraag door naar de ondersteuningscoördinator. De ondersteuningscoördinator zal de aanvraag in behandeling nemen, gekeken zal worden naar de volgende criteria:
  - in het bezit van dyslexieverklaring;
  - studiebelemmeringen: onleesbaar handschrift en/of groot spellingprobleem; – andere medische oorzaken waarvan verslaglegging beschikbaar is.
- De ondersteuningscoördinator geeft, na bestudering en na overleg met de afdelingsleider, aan de mentor, coach door of betreffende leerling wel of geen toestemming krijgt voor het gebruik van een eigen laptop tijdens de lessen.
- De mentor, coach licht de ouders en de vakdocenten (en eventueel de RT'er) in over het besluit.
- De RT'er past de dyslexiepas aan.
- De ondersteuningscoördinator/RT'er maakt notitie van de argumenten om de betreffende leerling wel of geen toestemming te geven en zorgt ervoor dat de afdelingsleider daarvan op de hoogte is. **Dit zal ook in Magister worden vastgelegd.**
- De ouder(s), verzorger(s) is (zijn) verantwoordelijk voor de eigen laptop bij gebruik in de klas.

Regels voor laptop in de klas

Het gebruik van de laptop in de klas is aan de volgende regels gebonden:

- In een gewone vakles kan gebruik gemaakt worden van een eigen laptop, waarbij alle hulpmiddelen die daarop staan geïnstalleerd, gebruikt mogen worden.
- De leerling is zelf verantwoordelijk voor het veilig opbergen van de eigen laptop. De school neemt geen aansprakelijkheid voor schade en diefstal.
- Als de leerling de tekst ook in de klas op een eigen laptop wil beluisteren, moet hij over een koptelefoon beschikken, die geen storend geluid voor klasgenoten oplevert.
- Misbruik met de laptop op school is niet toegestaan (!), zoals bijv. ongeoorloofd spelletjes doen, allerlei zaken van Internet downloaden enz. U wordt dan telefonisch op de hoogte gesteld door de mentor. De consequentie kan zijn dat uw kind (tijdelijk) geen laptop meer mag gebruiken. De leerlingen dienen de laptop op school alleen voor schoolse zaken gebruiken.
- Bij les- of lokaalwisselingen zit de laptop in de tas van de leerling.
- De leerling laat de laptop niet onbeheerd achter. Als de laptop niet gebruikt wordt, legt de leerling hem in zijn, haar kluisje.

Toetsen maken

- Het is niet toegestaan om toetsen op een eigen laptop te maken. Hiervoor wordt een toetslaptop van school gebruikt.
- De leerling logt in op de laptop onder een toetsaccount: c-toets of c-toetsword.
- Bij proefwerken en so's werkt de leerling op een USB-stick die bij de onderwijsondersteuners wordt bewaard. De betreffende stick gaat na het maken van de toets terug naar de docent, die het werk uitprint en de toets verwijdert van de stick. De stick gaat daarna weer retour naar de onderwijsondersteuner.
- De spellingcorrector is niet toegestaan als er een spellingtoets of dictee wordt afgenomen. Deze toetsen zullen dan in het programma kladblok moeten worden gemaakt en niet in Word.
- De leerling maakt bij proefwerken en so's alleen gebruik van die hulpmiddelen op de laptop waar de docent toestemming voor heeft gegeven.

Bijlage 6: Protocol m.b.t. dyslexie en ontheffing vreemde talen

In sommige gevallen is de dyslexie zo hardnekkig dat vrijstelling schriftelijk kan worden aangevraagd door de ouder(s), verzorger(s) bij de deelschooldirecteur, na overleg met de mentor van hun kind.

Algemeen

Op grond van de Wet op het voortgezet onderwijs (artikel 11e sub 1) kan een leerling op het vmbo-ontheffing aanvragen voor de moderne vreemde talen. Sinds 1 augustus 2006 staat in de Wet op het voortgezet onderwijs dat het bevoegd gezag van de school na overleg met ouders en leerling ontheffing mag verlenen voor onderdelen van het onderwijsprogramma.

Scholen zijn niet verplicht om toestemming te geven voor aanpassing van het lesprogramma.

Uitgangspunt ontheffingsregeling

Het volgen van onderwijs in alle aangeboden vakken is een vanzelfsprekendheid. Pas wanneer de kansen op schoolsucces ernstig in gevaar komen, valt te overwegen om gebruik te maken van een ontheffingsregeling.

Aangetoond moet dan zijn dat andere verplichtingen die de school kan bieden (remediale hulp, plustijd, toetsen in Arial 12, gebruik maken van Alinea en tijdsverlenging) onvoldoende soelaas bieden. De leerling heeft ondanks een grote inzet onvoldoende cijfers voor de talen behaald.

Alleen leerlingen die blijk hebben gegeven van voldoende inzet gedurende langere tijd komen voor de vrijstellingsregeling in aanmerking.

Onze doelstelling is dat iedere leerling, naast het vak Engels, minimaal een jaar elke moderne vreemde taal volgt.

In alle gevallen van ontheffing neemt de school contact op met de Inspectie van het Onderwijs.

Let op: ouders en leerlingen dienen zich daarbij te realiseren dat het niet volgen van het vak Frans en/of Duits mogelijk consequenties heeft voor de overgangsnorm en de profielkeuze.

Ontheffingsregeling

Basisvorming vmbo klas 1 en 2 Theoretische leerweg

Leerlingen op Carolus Borromeus kunnen in uitzonderlijke situaties ontheffing voor het vak Frans, na periode 1, in klas 2 verkrijgen. Dit is namelijk het leerjaar dat alle leerlingen 3 vreemde talen aangeboden krijgen te weten: Duits, Engels en Frans. In leerjaar 3 wordt gekozen voor of het vak Frans of voor het vak Duits. Om ontheffing aan te vragen dient aantoonbaar te zijn dat de leerling voor deze taal een onevenredige tijdsinvestering moet leveren, onvoldoende cijfers haalt voor de talen, hulp heeft gezocht middels plustijden en dyslexiebegeleiding en gebruik heeft gemaakt van Alinea.

Vanwege de onderwijstijd dient de leerling aanwezig te zijn bij de reguliere vakles volgens het rooster.

Basisvorming havo/vwo klas 1,2 en 3

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Vanaf klas 2 kan in uitzonderlijke gevallen het onderwijsprogramma voor Frans of Duits aangepast worden. Het moet dan aantoonbaar zijn dat de leerling voor deze taal een onevenredige

tijdsinvestering moet leveren, onvoldoende cijfers haalt voor de talen, hulp heeft gezocht middels plustijden en dyslexiebegeleiding en gebruik heeft gemaakt van Alinea.

Vanwege de onderwijstijd dient de leerling aanwezig te zijn bij de reguliere vakles volgens het rooster.

Bovenbouw vmbo klas 3 theoretische Leerweg

Leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring hebben de mogelijkheid om een moderne vreemde taal te laten vallen, met uitzondering van het vak Engels. Engels is een verplicht examenvak.

Leerlingen die na het VMBO theoretische Leerweg willen doorstromen naar de havo moeten zich realiseren dat zij niet kunnen kiezen voor het profiel C&M. Aangezien daar een tweede moderne vreemde taal verplicht is.

Bovenbouw Tweede Fase

Het bevoegd gezag heeft de ruimte om een leerling op het atheneum ontheffing te verlenen voor het volgen van onderwijs in de tweede moderne (vreemde) taal in de volgende gevallen:

- de leerling heeft een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal (dyslexie) of een zintuiglijke stoornis (slechtziend, doof) die effect heeft op taal;
- de leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse taal of de Friese taal.
- de leerling onderwijs volgt in het profiel Natuur en Techniek of het profiel Natuur en Gezondheid en het onderwijs in de taal verhindert naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding

De leerling zal een vervangend vak moeten kiezen met normatieve studielast van tenminste 440 uren.

Mocht de leerling van deze mogelijkheid gebruik willen maken, dan volgt een gesprek met de leerling, de ouder(s), verzorger(s) en de mentor, coach.

Procedure verzoek tot ontheffing

1. Bij de mentor, coach komt het verzoek tot vrijstelling binnen. Mentor, coach licht ouders in over de procedure.
2. Mentor, coach vraagt de gegevens op mocht hij deze nog niet ontvangen hebben vanuit de brugklasscreening en de daaraan gekoppelde ondersteuning (RT of ondersteuningslessen). De mentor, coach bundelt deze gegevens met de gegevens vanuit de basisschool en de eventuele informatie die verstrekt is door ouder(s), verzorger(s). Vervolgens inventariseert de mentor, coach samen met de afdelingsleider tijdens de leerlinggerichte vergadering de bevindingen van de vakdocenten.
3. Een verzoek tot ontheffing wordt door de ouder(s), verzorger(s) schriftelijk en met redenen omkleed gedaan bij de afdelingsleider, die in dezen het bevoegd gezag vertegenwoordigt.
4. Alle ter zake doende onderzoeksrapporten (o.a. het dyslexierapport) en bevindingen van externe deskundigen worden daarbij aan de school ter beschikking gesteld.
5. De afdelingsleider zal inventariseren bij mentor, coach, vakdocent en de leerlinggerichte vergadering wat het perspectief is voor de leerling met betrekking tot de betreffende taal. Hierin zal gekeken worden naar de inzet van begeleidingsmomenten, de werkhouding en ontwikkeling.
6. Afdelingsleider stelt ondersteuningscoördinator op de hoogte.
7. Nadat alle gegevens bekend zijn en alle betrokkenen zijn gehoord, zal de afdelingsleider schriftelijk laten weten of het verzoek tot vrijstelling gehonoreerd kan worden.

Vervolgtraject

Zodra dispensatie voor Frans of Duits is toegekend wordt voor de betreffende leerling een vervolgtraject uitgezet, zodat er een zinvolle invulling is van de vrijgekomen lessen.

De keuze wordt bepaald door de ontheffingscommissie op grond van:

- wat het beste aansluit bij de mogelijkheden en ontwikkeling van de leerling;
- de organisatiemogelijkheden van de school.

Tot slot

De afdelingsleider stelt samen met de mentor, coach en de coördinator van het betreffende leerjaar de overgangsnorm vast.

1. De leerling wordt bij alle rapportvergaderingen besproken. Naast de cijfers zijn er ook tussentijdse evaluaties m.b.t. de voortgang van het proces.
2. Mocht de leerling niet naar behoren gebruik maken van het aangeboden traject houdt de school zich het recht voor de ontheffing teniet te doen.

Bijlage 7: Hulpmiddelen die nuttig kunnen zijn bij dyslexie

- Een tekstverwerker met spellingscontrole
- Dyslexiesoftware
- Gesproken lesboeken (LEX)
- Digitale lesboeken om te kunnen lezen en studeren m.b.v. dyslexiesoftware
- Audioboeken (passendlezen.nl of Luisterbieb-app)
- Door de leraar uitgewerkte aantekeningen
- Woordkaartjes/leerkaartjes
- Een programma om woordjes te leren, zoals WRTS, Quizlet of Wozzol.
- Oefenen met de leermaterialen die bij de schoolboeken horen
- Slimleren.nl
- Beterspellen.nl/beterengels.nl